

«ÈTICA A NICÒMAC»: APUNTS PER A UN COMENTARI DE TEXT

«El qui sempre fuig, el qui té por de tot i no resisteix gens, esdevé covard; el qui res no tem i tot ho escomet, temerari; igualment el qui es lliura a tots els plaers i no s'absté de res, desenfrenat; el qui, com tots els esquiús defuig tot plaer, insensible, en cert sentit. Tant l'excés com la manca destrueixen, doncs, la prudència i el coratge, el terme mitjà les conserva.»

Aristòtil, *ÈTICA A NICÒMAC*; Llibre II, cap. 2.

Idea principal: La perfecció de l'acte moral es troba en el punt mitjà. Tot excés o manca destrueix la virtut moral.

Vocabulari: Terme mitjà (perfecció de l'acte, situació en què ni manca ni sobra res), prudència (virtut de l'ànima racional, adquirida amb l'ànim).

Comparació amb altres autors: Es pot contraposar a **Sòcrates** (per a Aristòtil no és cert que tot home bo sigui savi, cal fer el bé de manera adient, prudent, no exagerada), i a **Plató** (diferent concepció del bé i de la virtut: en Aristòtil el bé no és una idea, sinó que està en la cosa (quan assoleix la seva perfecció) i, a més. la virtut no consisteix en l'excel·lència de l'ànima, sinó a assolir l'equilibri racional que ens estalvia caure víctimes de l'apassionament).

Desenvolupament del tema: Explicar que en aquest fragment, Aristòtil es refereix a les virtuts ètiques (morals), no a les virtuts dianoètiques (intel·lectuals). Les virtuts en la teoria aristotèlica no són innates, no les coneixem analitzant la nostra ànima, sinó ubicant-nos en la Ciutat. Hem de convertir-les en un hàbit, en un costum, mitjançant l'educació i evitant fer judicis passionals (irreflexius). La perspectiva aristotèlica és intel·lectualista (cal ser reflexiu per tal de ser bo), i naturalista (en el sentit que allò que no és natural, allò que és exagerat, mai pot ser correcte). No és una ètica contrària al plaer però considera que cal ser temperat: el plaer més gran de l'ànima racional és, precisament, el de raonar –i en conseqüència cal evitar la passió. En Aristòtil tot allò que és excessiu, simplement està fora de lloc, és injust.... Sabem que obrar segons el terme mitjà és correcte perquè tot allò que és excessiu [*hubris*], acaba esdevenint tràgic o risible (Aristòtil analitza la tragèdia a la seva *Poètica*) i perquè les accions aconduïdes segons el terme mitjà són les que millor assoleixen la finalitat de l'ètica que és fer feliç els humans. En aquest sentit diem que l'ètica aristotèlica és *eudaimonista* (la felicitat [eudaimonia] es troba en la justa mesura, i *teleològica* o *conseqüencialista* (sabem que optar pel terme mitjà és el que al final té millors conseqüències). La decisió d'actuar segons el terme mitjà també té un sentit polític: les societats més equilibrades són les que tenen classes mitjanes i ningú no és ni massa ric ni massa pobre (de manera que ningú no hi guanya massa, ni hi perd massa). La pràctica de la virtut com a forma de moderació enllaça amb el sentit comú i demana experiència de la vida, per això Aristòtil considera que l'aprenentatge de la virtut és qüestió d'anys –i el joves no poden ser virtuoses.

Crítica i debats oberts: L'ètica aristotèlica ha estat criticada per defensar una certa *mediocritat*, (cosa que ell no acceptaria: la perfecció només està en l'equilibri!) i per proposar un criteri que per a molts no val universalment: és dubtós que el terme mitjà valgui com a criteri arreu (¿val per a l'amor, per posar exemple?, ¿ix de la raó o només de l'interès personal?). També hi ha un debat obert al llarg de la història de l'ètica entre el racionalisme moral (Aristòtil) i les ètiques que defensen les emocions com a fonament del judici moral (Hume). Finalment, Kant va negar que una ètica conseqüencialista pogués ser universal i racional. La raó ha de donar criteris a priori i no pot dependre de les conseqüències.

Per a ell, procedir segons el terme mitjà era un *bon consell*, però l'ètica no dóna consells sinó que expressa exigències de la raó.